

Брюксел, 17.1.2018
COM(2018) 24 final

2018/0008 (NLE)

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно ключовите компетентности за учене през целия живот

(текст от значение за ЕИП)

{SWD(2018) 14 final}

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

- **Основания за предложението и неговите цели**

В европейските общества и икономики се извършват значителни цифрови и технологични иновации, както и промени в пазара на труда и демографски промени. Много от днешните професии преди десет години не съществуваша, а в бъдеще ще се създават много нови форми на заетост. В Бялата книга за бъдещето на Европа Комисията изтъква, че „съществува вероятност повечето от децата, които днес посещават начално училище, един ден да работят на нови видове работни места, които все още не съществуват“ и че за справяне с това предизвикателство „ще са необходими огромни инвестиции в уменията и сериозно преосмисляне на образователните системи и системите за учене през целия живот“¹.

Образованието и обучението са част от решението как повече хора да намерят достойна работа, да се отговори по-добре на нуждите на икономиката от умения и да се укрепи устойчивостта на Европа. Поради бързия технологичен напредък и свързаните с него промени в професионалните профили и изискванията за учене през целия живот трябва да се основава на силно сътрудничество и синергия между промишлеността, образователните, обучителните и учебните среди. Същевременно е необходимо системите за образование и обучение да се адаптират към тази реалност. По-специално вече не е достатъчно младите хора да притежават определен набор от умения или знания; нужно е те да развият устойчивост, широк кръг компетентности и способност да се адаптират към промените². В тези условия необходимостта от учене през целия живот и ценността на това учене, при което хората през целия си живот придобиват нови и по-важни компетентности, са по-очевидни от всякога.

В Римската декларация от 25 март 2017 г. лидерите на 27 държави членки и на Европейския съвет, Европейския парламент и Европейската комисия поеха ангажимент да работят за Съюз, „в който младите хора получават най-доброто образование и обучение и могат да следват и да намират работа навсякъде на континента“³.

Нашите общества и икономики разчитат до голяма степен на високообразованите и компетентни хора. Умения като творчеството, критичното мислене, инициативността и способността за решаване на проблеми имат важно значение предвид на сложността на съвременното общество и промените в него. В Документа за размисъл относно извличането на ползите от глобализацията се посочва, че в общество, което е все по-мобилно и цифровизирано, са необходими нови начини на учене и по-гъвкави модели на обучение и образование, а в Документа за размисъл относно социалното измерение на Европа се подчертава колко е важно хората да притежават подходящите умения и компетентности, за да се поддържа жизненият стандарт в Европа⁴. Изменението на климата и ограничените природни ресурси, както и икономическото и социалното

¹ Европейска комисия (2017 г.), Бяла книга за бъдещето на Европа, https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_bg.

² Бяла книга за бъдещето на Европа, вж. бележка под линия 1.

³ Римска декларация от 25 март 2017 г., <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/>.

⁴ Европейска комисия (2017 г.), Документ за размисъл относно извличането на ползите от глобализацията, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_bg.

неравенство водят до необходимостта всички човешки дейности да бъдат съобразени с принципите на устойчивото развитие⁵.

Както бе ясно посочено в съобщението на Комисията „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“⁶, създаването на европейско пространство за образование следва да улесни сътрудничеството и мобилността на учащите се, на персонала, зает в образованието и обучението, и на образователните и учебните заведения. Тази амбиция произтича от общия интерес на всички държави членки да използват пълния потенциал на образованието и културата като движеща сила за създаване на работни места, социална справедливост и активно гражданско участие, както и за европейската идентичност в цялото ѝ многообразие. Тя съответства на нарасналата мобилност на европейските пазари на труда, на необходимостта да се инвестира все повече в изучаването на езици, в цифровите и предприемаческите компетентности и в компетентностите в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ). В своите последващи действия Европейският съвет през декември 2017 г., наред с другото, призова за проучване на мерки в отговор на предизвикателствата, свързани с уменията в областта на цифровизацията, киберсигурността, медийната грамотност и изкуствения интелект, и на необходимостта от приобщаващ подход към образованието и обучението, основан на ученето през целия живот и иновациите⁷.

В рязък контраст с тези нужди, по данни от последното проучване PISA на ОИСР 20 % от учениците в Европейския съюз (ЕС) нямат достатъчни умения по четене, математика и природни науки⁸. Тревожно е, че между 2012 и 2015 г. тенденцията на отбелязване на ниски резултати в ЕС като цяло се е засилила. В държавите, участвали в проучването на ОИСР за уменията на възрастните (PIAAC) за 2012 г., между 4,9 % и 27,7 % от възрастните имат само най-ниска езикова грамотност, а между 8,1 % и 31,7 % имат само най-ниска математическа грамотност⁹.

Освен това 44 % от населението на ЕС има слаби умения за работа с цифрови технологии, а 19 % — никакви умения в тази област¹⁰, въпреки че темпът на технологичните промени и промените в цифровите технологии оказва много силно въздействие върху нашите икономики и общества. Вследствие на бързото цифровизиране на икономиката вече за почти всички длъжности, а също и за участие в обществото като цяло се изисква някакво ниво на цифрови умения. В наши дни цифровите умения са също толкова необходими, колкото и езиковата и математическата грамотност и по тази причина Европа се нуждае от хора с цифрови компетентности, които могат не само да използват тези технологии, но и да правят нововъведения в тях и да въвеждат използването им.

В Европейския стълб на социалните права като негов първи принцип е посочено правото на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през

⁵ Стратегически бележки на Европейския център за политическа стратегия (13/2016 г.), Бъдещето на труда; Заключение на Съвета относно образованието за устойчиво развитие, ноември 2010 г., https://ec.europa.eu/epsc/file/strategic-note-13-future-work_en.

⁶ Съобщение на Комисията „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура — Приносът на Европейската комисия към срещата на лидерите в Гьотеборг, 17 ноември 2017 г.“, COM(2017) 673.

⁷ Заключение от заседанието на Европейския съвет на 14 декември 2017 г., EUCO 19/17.

⁸ ОИСР (2016 г.), Резултати от PISA — 2015 г., <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>; Европейска комисия (2016 г.), PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/pisa-2015-eu-policy-note_en.pdf.

⁹ Европейска комисия (2016 г.), Обзор на образованието и обучението, стр. 81 http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016_en.pdf.

¹⁰ Европейска комисия (2017 г.), Индекс на ключовите показатели в областта на цифровите технологии — 2017 г., <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-scoreboard>.

целия живот¹¹. Ако човек не притежава компетентностите, необходими за успешно участие в обществото и на пазара на труда, това увеличава за него риска от безработица, бедност и социално изключване. Това спъва приобщаващия и устойчив растеж, както и конкурентоспособността на промишлеността и възможностите за иновации. Както сочат проучванията, подобряването на основната езикова и математическа грамотност и на цифровите компетентности е неделимо от развиването на умения в по-широк кръг ключови компетентности; то е особено силно свързано с личностното развитие и развиването на компетентности за учене и на граждански компетентности¹².

През 2006 г. Европейският парламент и Съветът приеха Препоръка относно ключовите компетентности за учене през целия живот¹³. С нея на държавите членки бе препоръчано да развият предоставянето на ключови компетентности за всички като част от своите стратегии за учене през целия живот. Освен това в приложената към нея Европейска референтна рамка за ключовите компетентности бяха определени компетентностите, нужни на всеки човек за личностна реализация и развитие, за работа, за социално приобщаване и за активно гражданско участие. Държавите членки бяха приканени да използват тази референтна рамка, за да гарантират, че първоначалното образование и обучение дават на всички млади хора средства възможност да развият ключовите компетентности до ниво, осигуряващо им подготвеност за живота като възрастни, и че възрастните могат да развиват и актуализират своите ключови компетентности през целия си живот.

От 2006 г. насам начините на преподаване и учене се развиха бързо; по-широкото използване на технологии, увеличеното дистанционно обучение и по-честото информално учене чрез използване на мобилни цифрови устройства влияят върху възможностите за придобиване на компетентности. Опитът от последното десетилетие показва, че е необходимо тези нови възможности да се използват в образователните, обучителните и учебните среди по-добре, за да се подпомага активно развиването на компетентности през целия живот. Нужно е учебните практики за всички учащи се и по всички предмети да се обогатят чрез укрепване на сътрудничеството между формалната и неформалната учебна среда. Това може да се постигне, като се насърчат междудисциплинарното учене, ученето, основано на проучвания, стажовете и ученето в процеса на работа.

Целта на предложената препоръка е да се подобри развиването на ключови компетентности от всички хора през целия им живот и да се подкрепят мерките, необходими, за да се постигне това. С тази препоръка държавите членки се насърчават да подготвят по-добре хората за променящите се пазари на труда и за активно гражданско участие в по-многообразните, по-мобилни, по-цифровизирани и по-глобализирани общества и да развиват ученето във всички етапи от живота. С нея се призовава по-специално за инвестиране в основните умения и в предприемаческите, цифровите и езиковите компетентности, за да могат всички да участват активно в обществото и в икономиката. Отправя се също така призив за инвестиране в компетентностите по НТИМ, за да се подобри разбирането на науката и за да станат по-привлекателни професиите в тези области. Предложената препоръка заменя

¹¹ Съобщение на Комисията „Създаване на европейски стълб на социалните права“, COM(2017) 250.

¹² ОИСП (2015 г.), Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Education, <http://www.oecd.org/edu/skills-for-social-progress-9789264226159-en.htm>.

¹³ Препоръка на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот (2006/962/EO).

Препоръката относно ключовите компетентности за учене през целия живот, приета от Европейския парламент и Съвета през 2006 г.¹⁴ С предложената препоръка:

- ще се подпомогне прилагането на първия принцип на Европейския стълб на социалните права, съгласно който „всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот с цел да поддържа и придобива умения, които му дават възможност да участва пълноценно в обществото и успешно да осъществява преходи на пазара на труда“, както и на четвъртия принцип — утвърждаване на правото на „навременна и съобразена с нуждите помощ за подобряване на перспективите за заетост или самостоятелна заетост“, включително правото на „подкрепа за търсене на работа, обучение и преквалификация“;
- ще се подпомогне изграждането на европейско пространство за образование, като се постигне съгласие за ключовите компетентности, необходими на всички учащи се, като се насърчи мобилността на учащите се и на образователния персонал и като се съдейства по-специално за развиването на езикови компетентности с цел улесняване на мобилността и сътрудничеството в Европа;
- ще се подпомогне развиването на предприемачески компетентности с цел придобиване на основни умения и нагласи, включително творчество, инициативност, умения за работа в екип, разбиране на рисковете и чувство за отговорност;
- ще се отговори на променящите се потребности от компетентности, включително от основни умения, цифрови компетентности и компетентности по НТИМ, и ще се наблегне на мерките в подкрепа на развиването на компетентности в тези области;
- ще се подчертае ролята на активното гражданско участие, общите ценности и основните права;
- ще се интегрират резултатите от Десетилетието на ООН на образованието за устойчиво развитие и тласъкът, даден от цел 4 на ООН за устойчиво развитие — образование 2030;
- ще се помогне на държавите членки, на образователните, обучителните и учебните среди и на работодателите в сферата на образованието по-успешно да съдействат за развиването на компетентности, като се посочат добри практики в помощ на развиването на ключови компетентности;
- ще се допринесе за разработването на бъдещата стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението, като се спомогне за установяването на общо разбиране на ключовите компетентности;
- ще се подпомогне използването на европейски източници на финансиране, като „Еразъм+“, европейските структурни и инвестиционни фондове и „Хоризонт 2020“.

Придружаващият работен документ на службите на Комисията съдържа допълнителни факти от досегашния опит при изпълнението на Препоръката от 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот, анализ в подкрепа на новата Препоръка относно ключовите компетентности за учение през целия живот, както и

¹⁴

2006/962/ЕО, вж. бележка под линия 13.

примери за съществуващи политики и проекти, подпомагащи развиването на компетентности от гледна точка на ученето през целия живот.

Контекст

Ключовите компетентности са компетентностите, нужни на всеки човек за личностна реализация и развитие, за работа, за социално приобщаване и за активно гражданско участие. Те се състоят от *знания, умения и нагласи* и излизат извън рамките на концепцията за само (академични) „знания“.

В Европейската референтна рамка от 2006 г. за ключовите компетентности за учене през целия живот („Референтната рамка“) се определят осем ключови компетентности:

- общуване на майчиния език;
- общуване на чужди езици;
- компетентност по математика и основни компетентности по науки и технологии;
- цифрова компетентност;
- способност за учене;
- социална и гражданска компетентност;
- инициативност и предприемачество; и
- културно съзнание и изява.

От приемането на Референтната рамка тя и концепцията, на която се основава, се използват от държавите членки и от заинтересованите страни; повечето държави членки осъществиха съответни реформи. Тези реформи са най-различни, а с времето държавите членки адаптираха определението за ключовите компетентности. Повечето реформи са в училищното образование или в професионалното образование и обучение. Наблюдава се напредък по-скоро по ключовите компетентности, които имат ясна връзка с традиционните учебни предмети — като общуването на майчиния език и компетентността по чужди езици или по математика, а не толкова по компетентностите, излизащи извън границите на традиционните предмети — като компетентността за учене и предприемаческата, социалната и гражданската компетентност¹⁵.

Образователните, обучителните и учебните среди са изправени пред предизвикателства при прилагането на ориентирани към компетентности подходи към преподаването и ученето. Преминването от една по-скоро статична концепция за съдържанието на учебната програма към динамична дефиниция на знанията, уменията и нагласите, които учащите се трябва да развият в хода на учебния процес, изисква промяна на парадигмата в образованието, обучението и ученето, засягаща начина на организация и оценяване.

Освен това нуждите от компетентности не са статични, а се променят през живота. Необходимо е компетентностите, придобити в училище, да се развиват, за да са адекватни през целия живот; осъвременяването на компетентностите и придобиването на нови компетентности в отговор на променящите се нужди е процес, продължаващ

¹⁵

Европейска комисия (2017 г.), Literature review of reforms related to 2006 European Framework of Key Competences for lifelong learning, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/key-competences-consultation-2017-strategy_en.pdf.

през целия живот. По тази причина всеки човек има нужда от възможност да развива своите компетентности през целия си живот.

С настоящата препоръка не само се представя актуализирана Европейска референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот, но и се очертават добри практики в помощ на разработването на ориентирани към компетентности подходи в образованието и обучението, включително неформалното учене и от гледна точка на ученето през целия живот.

- **Съгласуваност със съществуващите разпоредби в тази област на политиката**

В Съвместния доклад за 2015 г. на Съвета и на Комисията относно прилагането на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“) се определят ясни приоритети при придобиването на „подходящи и висококачествени знания, умения и компетентности, развити при ученето през целия живот, с акцент върху резултатите от ученето с оглед на пригодността за заетост, иновациите, активното гражданство и благосъстоянието“¹⁶.

В съобщението на Комисията „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“¹⁷ се призовава за инвестиране в хората и в тяхното образование и за гарантиране, че системите за образование и обучение помагат на всички учащи се да придобият знанията, уменията и компетентностите, които са от първостепенно значение в съвременния свят. В съобщението също така се прави силна връзка между общото разбиране на компетентностите, нужни на всеки човек, и създаването на европейско пространство за образование.

Преразглеждането на Препоръката на Съвета от 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот бе обявено в Новата европейска програма за умения с цел да се установи общо и осъвременено разбиране на ключовите компетентности, да се насърчи тяхното въвеждане в програмите за образование и обучение и да се осигури подкрепа за по-доброто развиване и оценяване на тези умения¹⁸.

В инициативата „Инвестиране в младежта на Европа“, приета на 7 декември 2016 г.¹⁹, и в последвалите я съобщения относно училищното развитие и върховите постижения в областта на преподаването²⁰ и относно модернизиранието на висшето образование²¹ (от май 2017 г.) Комисията допълнително изтъкна необходимостта да се инвестира в развиването на компетентности и да се определят допълнителни цели в тази област.

В приетата през декември 2016 г. Препоръка на Съвета относно повишаване на уменията: нови възможности за възрастните се препоръчва на възрастните с ограничени умения, знания и компетентности да се предостави възможност, в съответствие с техните индивидуални потребности, да придобият минимално ниво на езикова и математическа грамотност и на цифрова компетентност и/или да придобият

¹⁶ Съвместен доклад за 2015 г. на Съвета и на Комисията относно прилагането на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“) — Нови приоритети на европейското сътрудничество в областта на образованието и обучението, [ОВ 2015/C4 17/04](#).

¹⁷ COM(2017) 673, вж. бележка под линия 6.

¹⁸ Съобщение на Комисията „Нова европейска програма за умения“, [COM\(2016\) 381](#).

¹⁹ Съобщение на Комисията „Инвестиране в младежта на Европа“, COM(2016) 940; съобщение на Комисията „Подобряване и модернизиранието на образованието“, [COM\(2016\) 941](#).

²⁰ Съобщение на Комисията „Училищно развитие и върхови постижения в областта на преподаването за по-добър старт в живота“, [COM\(2017\) 248](#).

²¹ Съобщение на Комисията относно нов тласък за висшето образование в ЕС, [COM\(2017\) 247](#).

по-широк набор от умения, знания и компетентности въз основа на Препоръката от 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот.

В Препоръката на Съвета от 20 декември 2012 г. относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене²² държавите членки се приканват да въведат не по-късно от 2018 г., в съответствие с националните условия и особености и по подходящ според тях начин, разпоредби за валидирането на неформалното и самостоятелното учене, които да дават на всяко лице възможността да валидира знанията, уменията и компетентностите, които е придобило чрез неформално и самостоятелно учене, и да получи пълна или, където е приложимо, частична квалификация.

С Препоръката на Съвета от 22 май 2017 г. относно Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот и за отмяна на препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2008 г. за създаване на Европейска квалификационна рамка за обучение през целия живот²³ се предоставя обща референтна рамка, която да помага на хората и организациите да сравняват различните квалификационни системи и квалификационните нива в тези системи.

Рамката „Европас“²⁴ помага на хората да представят и описват по-добре своите компетентности и умения.

- **Съгласуваност с другите политики на Съюза**

В съобщението си „Укрепване на европейската идентичност чрез образование и култура“ Комисията подчертава, че образованието е основата за производителна и творческа работна сила и в крайна сметка — за устойчива икономика. Комисията изтъква необходимостта да се инвестира в хората, в техните компетентности и в предлаганите им възможности. Тя посочва по-специално необходимостта от повече усилия в подкрепа на развиването на ключови компетентности²⁵.

В Европейския стълб на социалните права се подчертава правото на всеки на „достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот с цел да поддържа и придобива умения, които му дават възможност да участва пълноценно в обществото и успешно да осъществява преход на пазара на труда“, както и правото на „допълнително обучение и преквалификация“²⁶.

Предложението за Препоръка на Съвета относно общите ценности, приобщаващото образование и европейското измерение на преподаването²⁷ поставя специален акцент върху гражданската компетентност, описана в приложението към настоящата препоръка. В това предложение се посочват действия, които държавите членки могат да предприемат с подкрепата на Съюза.

В Съобщението на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно план за действие в областта на цифровото образование²⁸ се посочва как системите за образование и обучение могат по-добре да използват иновациите и цифровите технологии и да

²² Препоръка на Съвета от 20 декември 2012 г. относно валидирането на неформалното и самостоятелното учене, [ОВ С 398/01](#).

²³ Препоръка на Съвета от 22 май 2017 г. относно Европейската квалификационна рамка за учене през целия живот, [ОВ С 189/15](#).

²⁴ Решение на Европейския парламент и на Съвета относно единна рамка на Общността за прозрачност на професионалните квалификации и умения ([2004/2241/EC](#)).

²⁵ COM(2017) 673, вж. бележка под линия 6.

²⁶ COM(2017) 250, вж. бележка под линия 11.

²⁷ COM(2018) 23.

²⁸ COM(2018) 22.

подкрепят развиването на съответни цифрови компетентности, нужни за живота и работата във време на бързи промени, свързани с цифровизацията. Планът за действие в областта на цифровото образование е насочен по-специално към системите за първоначално образование и обучение и обхваща училищата, професионалното образование и обучение, и висшето образование.

2. ПРАВНО ОСНОВАНИЕ, СУБСИДИАРНОСТ И ПРОПОРЦИОНАЛНОСТ

• Правно основание

Инициативата е в съответствие с членове 165 и 166 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС). Съгласно член 165 от ДФЕС Съюзът допринася за развитието на качествено обучение чрез насърчаване на сътрудничеството между държавите членки и ако е необходимо, чрез подпомагане и допълване на техните действия, като напълно зачита отговорностите на държавите членки за съдържанието и организацията на техните образователни системи. В член 166 е посочено, че Съюзът провежда политика на професионално обучение, която подкрепя и допълва действията на държавите членки, като напълно зачита отговорностите на държавите членки относно съдържанието и организацията на професионалното обучение.

Инициативата не предвижда разширяване на регулаторните правомощия на ЕС, нито обвързващи ангажименти за държавите членки. Държавите членки решават, съгласно националните си особености, как да прилагат тази препоръка.

• Субсидиарност (при неизключителна компетентност)

Макар че много държави членки имат собствени национални рамки за компетентности, от които образованието и обучението да се ръководят, понастоящем обменът на добри практики за допълнително подпомагане на ориентираното към компетентности преподаване и учене е ограничен.

Добавената стойност на настоящата препоръка на равнището на Съюза се изразява в способността на ЕС:

- да формулира обща референтна рамка за необходимите компетентности;
- да насърчи общото разбиране по отношение на ученето през целия живот;
- да улесни обмена на знания, експертен опит и добри практики;
- да подкрепи инициативи на равнище ЕС за насърчаване на развиването на компетентности;
- да подкрепи разработването на рамки за компетентности, които да помагат за дефиниране на резултатите от ученето и да съставляват основа за практики за оценяване и валидиране;
- да съдейства за оценяването на развиването на компетентности и да следи напредъка на равнище ЕС.

• Пропорционалност

С предложението се утвърждава общо разбиране на ключовите компетентности за учене през целия живот и се полага основата, на която държавите членки и Комисията да споделят добри практики и да разработват политики на национално равнище и на равнище ЕС, насърчаващи придобиването на ключови компетентности. Предложението обхваща всички равнища на образование и обучение, формалното, неформалното и информалното учене, както и всички възрастови групи. Тъй като ангажиментите, които

държавите членки ще поемат, са доброволни и всяка държава членка решава какъв подход да предприеме, мярката се счита за пропорционална.

- **Избор на инструмент**

За да се способства за постигането на целите, посочени в членове 165 и 166 от Договора за функционирането на Европейския съюз, Договорът упълномощава Съвета да приема препоръки по предложение на Комисията.

Препоръката на Съвета е подходящ инструмент в областта на образованието и обучението в случаите, когато ЕС разполага с правомощие да подпомага действията на държавите членки. Този инструмент често се използва за действие на европейско равнище в сферите на образованието и обучението. Като правен инструмент, той бележи ангажирането на държавите членки с мерките, изложени в текста, и осигурява по-солидна политическа основа за сътрудничество в тази област при пълно зачитане на компетентността на държавите членки в сферата на образованието и обучението.

3. РЕЗУЛТАТИ ОТ ПОСЛЕДВАЩИТЕ ОЦЕНКИ, КОНСУЛТАЦИИТЕ СЪС ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКИТЕ НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

- **Последващи оценки/проверки за пригодност на действащото законодателство**

Не е приложимо.

- **Консултации със заинтересованите страни**

Във връзка с предложението бяха проведени серия срещи за консултации и семинари на експерти, които започнаха с Форума за образованието, обучението и младежта през октомври 2016 г. Преразглеждането на Препоръката от 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот бе широко обсъдено с представители на държавите членки на заседанията на Групата на високо равнище по стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“, на генералните директори, отговарящи за училищното образование, професионалното образование и обучение и висшето образование, както и на Консултативния комитет за професионално образование и обучение, Комитета по въпросите на културата и Консултативната група по Youthpass.

От 22 февруари до 19 май 2017 г. бе проведена обществена онлайн консултация, в която бяха получени близо 500 отговора и бяха представени 69 документа за изразяване на становище. Резултатите свидетелстват за широко участие на министерствата на образованието и заинтересованите страни от неправителствения сектор. Процесът на консултации приключи с конференция в Брюксел на 14 юни 2017 г.²⁹

Резултатите от консултацията потвърждават уместността на Европейската референтна рамка за ключовите компетентности. Респондентите потвърдиха, че са нужни промени, за да се гарантира, че тази рамка отразява политическото, социалното, икономическото, екологичното и технологичното развитие от последното десетилетие.

Основните заключения от обществената онлайн консултация са следните:

- повечето респонденти оценяват високо Референтната рамка като инструмент от практическо значение
- за образованието, обучението и ученето (77 %);

²⁹

Европейска комисия (2017 г.), Доклад за резултатите от консултацията със заинтересованите страни https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2017-key-competences-consultation-review_en.pdf.

- повечето респонденти виждат необходимост от малки промени в Референтната рамка (65 %);
- респондентите изтъкват необходимостта да продължи да се насърчава използването на Референтната рамка и
- да се подкрепя ориентираното към компетентности образование, обучение и учене в Европа.

Онлайн консултацията, документите за изразяване на становище и консултативните срещи/конференции подчертаха необходимостта:

- да се отговори на нуждите от компетентности по отношение на езиковата грамотност, езиците и комуникацията в съвременните многоезични и културно многообразни общества;
- в отговор на бързо променящата се цифрова и технологична среда да се актуализира дефиницията на цифровата компетентност. Това актуализиране следва да включва поуките от разработването и подпомагането на прилагането на широко използваната Рамка за цифрова компетентност³⁰;
- да се подобри развиването на компетентности в областта на математиката, науката и технологиите;
- да се наблегне на значението на личностните и междуличностните умения, наричани понякога „житейски“, „социално-емоционални“ или „меки“ умения, тъй като те помагат на хората да реагират на несигурността и промяната. Предлага се умения като критичното мислене, работата в екип, решаването на проблеми и межкултурните умения да бъдат застъпени по-добре в Референтната рамка;
- в Препоръката да се наблегне на устойчивостта с оглед на Десетилетието на ООН на образованието за устойчиво развитие (2005—2014 г.) и с оглед на глобалните цели за устойчиво развитие за 2030 г., включително за образованието;
- да се подчертае гражданската компетентност и ролята на гражданството, общите ценности и правата на човека. Все по-важно е на хората да се даде възможност да действат като отговорни и активни граждани, които могат да допринесат за развитието на мирни, толерантни, приобщаващи и сигурни общества. Във връзка с това се предлага да се подобрят медийната грамотност и межкултурните умения;
- да се наблегне на творчеството, на уменията за планиране и управление на процеси и на способността за справяне с риска като част от информираното вземане на решения — които са основни аспекти на предприемаческата компетентност. Изразено бе предпочитание актуализираната дефиниция да се съгласува с рамката EntreComp³¹;
- да се вземе предвид по-широк кръг от съвременни форми на културна изява и да се включи и елементът на развиване на собствената културна

³⁰ Европейска комисия (2014 г.), Рамка за цифрова компетентност, <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>.

³¹ Европейска комисия (2017 г.), Рамка за предприемаческа компетентност, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>.

идентичност на индивида. Да се наблегне на позитивните и отворени нагласи към други култури и към културните различия.

Консултацията потвърди, че използването на Референтната рамка е било съсредоточено върху формалното учене в основното и средното образование. Ето защо е необходима по-силна връзка с останалите видове образование и обучение, като образованието и грижите в ранна детска възраст, професионалното образование и обучение, висшето образование, образованието за възрастни и неформалното учене.

И накрая, за по-нататъшно насърчаване на използването на Референтната рамка бе предложено да се засили ръководството и подпомагането на работещите в сферата на образованието и обучението и да се проучат начини за подкрепа на подходите към оценяването както като част от процеса на преподаване и учене, така и за ръководството на образованието и обучението.

• **Събиране и използване на експертни становища**

Предложението се основава на широк кръг доклади и проучвания за влиянието на Препоръката от 2006 г. относно ключовите компетентности, свързаните с нея реформи в държавите членки и съответните проекти, финансирани от ЕС. В Съвместния доклад на Съвета и на Европейската комисия от 2010 г. относно напредъка бе направен преглед на първите резултати в държавите членки в преминаването към ориентирани към компетентности учебни програми в образованието и обучението³². Заключениета на KeyCoNet³³ — европейска мрежа за политика за развиване на ключови компетентности в училищното образование, и докладът на „Евридика“ от 2012 г.³⁴ съдържат добър обзор на използването на Референтната рамка в училищното образование. В докладите на Европейския център за развитие на професионалното обучение (CEDEFOP)³⁵ се прави преглед до каква степен Референтната рамка е изиграла роля в професионалното образование и обучение.

Събрани бяха и данни чрез проучвания, извършени с цел преглед, включително на литературата, на прилагането на Европейската референтна рамка и сравнителен анализ на националните и международните рамки за компетентности³⁶.

По отношение на конкретните компетентности в работата бяха използвани различни проучвания и доклади в тези области, като например последните доклади за езиковата грамотност и изучаването на езици³⁷, научното образование³⁸, социалното и

³² Съвместен доклад на Съвета и на Комисията за 2010 г. относно напредъка по изпълнението на работната програма „Образование и обучение 2010 г.“ (2010/C 117/01).

³³ Key Competence Development in Europe. Catalogue of Initiatives, <http://keyconet.eun.org>.

³⁴ Европейска комисия (2012 г.), Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy, https://www.ddoos.org/informes/School_in_Europe.pdf.

³⁵ CEDEFOP (2015 г.), Stronger VET for better lives, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/3067>; CEDEFOP (2016 г.), Key competences in vocational education and training, <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/country-reports/key-competences-in-vet>.

³⁶ Европейска комисия (2017 г.), Literature review of the reforms related to the 2006 European Framework of Key Competences for Lifelong Learning; Европейска комисия (2017 г.), Support of the stakeholder consultation in the context of the Key Competences Review, Report 1: Comparative Analysis of national and international competence frameworks.

³⁷ Европейска комисия (2017 г.), Rethinking language and linguistic diversity in schools, https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/rethinking-language-report_en.pdf.

³⁸ Европейска комисия (2015 г.), Science education for responsible citizenship, http://ec.europa.eu/research/swafs/pdf/pub_science_education/KI-NA-26-893-EN-N.pdf; Европейска комисия (2011 г.), Science education in Europe: National policies, practices and research, http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/report-rocand-on-science-education_en.pdf.

емоционалното образование³⁹, гражданското образование⁴⁰, предприемаческото образование⁴¹, гражданската компетентност⁴² и културното съзнание и изява⁴³.

При преразглеждането бяха взети под внимание доклади и проучвания на ОИСР, ЮНЕСКО и Съвета на Европа, които участват в дефинирането на рамки за компетентности в областта на образованието, обучението и ученето⁴⁴. Друг важен източник на информация бе работата на Съвместния изследователски център (JRC), особено във връзка с цифровите и предприемаческите компетентности⁴⁵.

- **Оценка на въздействието**

Предвид на това, че предложените дейности допълват инициативите на държавите членки и че имат доброволен характер, както и с оглед на обхвата на очакваното въздействие не бе извършена оценка на въздействието. Предложението бе изготвено въз основа на предишни изследвания, консултации с държавите членки и обществената консултация.

- **Пригодност и опростяване на законодателството**

Не е приложимо.

- **Основни права**

Не е приложимо.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

За тази инициатива няма да са необходими допълнителни средства от бюджета на ЕС.

5. ДРУГИ ЕЛЕМЕНТИ

- **Планове за изпълнение и механизми за мониторинг, оценка и докладване**

С цел подпомагане на изпълнението Комисията предлага да разработи съвместно с държавите членки помощен ръководен материал, с който да бъдат преодолени слабостите в осъществяването на ориентираното към компетентности преподаване и учене.

Комисията възнамерява да докладва за прилагането на настоящата препоръка в контекста на европейското сътрудничество в областта на образованието, обучението и ученето.

³⁹ Cefai C.; Bartolo P. A.; Cavioni V.; Downes, P. (2017 г.); Integrating Social and Emotional Education (SEE) in the School Curriculum across the EU, NESET II report, Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, *предстоящо публикуване*.

⁴⁰ Европейска комисия (2017 г.), Citizenship Education at School in Europe, https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/news/20171106-citizenship-education-school-europe-2017_en.

⁴¹ Европейска комисия (2016 г.), Entrepreneurship Education at School in Europe, <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/4/45/195EN.pdf>.

⁴² IEA (2017 г.), International Civic and Citizenship Study (ICCS), *предстоящо публикуване*; JRC (2011 г.), Civic Competence Composite Indicator (CCCI-2): Measuring Young People's Civic Competence across Europe based on the IEA International Citizenship and Civic Education study, <http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC68398/lbna25182enn.pdf>.

⁴³ Европейска комисия (2016 г.), Cultural Awareness and Expression Handbook, <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6066c082-e68a-11e5-8a50-01aa75ed71a1>.

⁴⁴ UNESCO, Образование в областта на глобалното гражданство, <https://en.unesco.org/gced>; Съвет на Европа, Референтна рамка за компетентностите за демократична култура; ОИСР, Образование 2030, <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>.

⁴⁵ Рамка за цифрова компетентност; Рамка за предприемаческа компетентност, вж. бележки под линия 30 и 31.

- **Обяснителни документи (за директиви)**

Не е приложимо.

- **Подробно разяснение на конкретните разпоредби на предложението**

Разпоредби, отнасящи се до държавите членки

Държавите членки се приканват да подобрят развиването на ключовите компетентности за всички учащи се, особено за учащите се от среди в неблагоприятно положение. Те се приканват също да увеличат усилията си за повишаване, по-специално, на нивото на основните умения (езикова и математическа грамотност и основни цифрови умения), цифровите и предприемаческите компетентности, компетентностите в областта на НТИМ и езиковите компетентности. Държавите членки се приканват да увеличат, където е необходимо, своята подкрепа за ориентираните към компетентности подходи към преподаването и ученето във всички образователни, обучителни и учебни среди.

В допълнение към актуализираната Европейска референтна рамка за ключовите компетентности се предлагат няколко добри практики в помощ на работещите във всички образователни, обучителни и учебни среди за ориентирано към компетентности учене и по отношение на доразвиването на оценяването на ключовите компетентности. За да се подпомгне развиването на ключови компетентности, е необходимо да се създадат и прилагат редица помощни подходи и условия за учене; държавите членки се насърчават да насърчат по-нататъшното им развиване.

В Препоръката се подчертава и необходимостта да се съдейства за постигането на определените от ООН цели за устойчиво развитие чрез включването им в образованието, обучението и неформалното учене.

Държавите членки се приканват да докладват за своя опит и напредък в предоставянето на ключови компетентности.

Разпоредби, отнасящи се до Комисията

Комисията предлага да продължи с разработването на ръководни материали относно ориентираните към компетентности подходи в образованието, обучението и ученето и да подкрепя инициативи за развиване и насърчаване на образованието за устойчиво развитие във връзка с цел 4 на ООН за устойчиво развитие — приобщаващо и справедливо качествено образование и възможности за учене през целия живот за всички⁴⁶.

Комисията предлага да разработи информационно табло за наблюдение на развиването на ключови компетентности и да предоставя информация за осъществените мерки в помощ на развиването на компетентности. Тя възнамерява да изготви предложение за бъдещи европейски референтни показатели за развиването на компетентности във връзка със следващия цикъл на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението.

⁴⁶

Цел 4 на ООН за устойчиво развитие, <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4>.

Предложение за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА**относно ключовите компетентности за учене през целия живот**

(текст от значение за ЕИП)

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално членове 165 и 166 от него,

като взе предвид предложението на Европейската комисия,

като има предвид, че:

- (1) В Европейския стълб на социалните права⁴⁷ като негов първи принцип е посочено, че всеки има право на достъп до качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот с цел да поддържа и придобива умения, които му дават възможност да участва пълноценно в обществото и успешно да осъществява преходи на пазара на труда. В него е посочено също, че всеки има право на навременна и съобразена с нуждите помощ за подобряване на перспективите за заетост или самостоятелна заетост, право на обучение и преквалификация, право на продължаващо образование и право на подкрепа за търсене на работа. Насърчаването на развиването на компетентности е една от целите на създаването на европейско пространство за образование, в което да може „да се използва напълно потенциалът на образованието и културата като движеща сила за създаването на работни места, социална справедливост и активно гражданско участие, както и като начин да изживеем европейската си идентичност в цялото ѝ многообразие“⁴⁸.
- (2) Хората имат нужда от подходящи умения и компетентности, за да се поддържат сегашният стандарт на живот и високо равнище на заетост и за да се насърчава социалното сближаване с оглед на бъдещето на обществото и трудовия свят⁴⁹. Подкрепата за хората в цяла Европа да придобиват уменията и компетентностите, необходими за личностна реализация, пригодност за заетост и социално включване, допринася за подобряването на устойчивостта на Европа в условията на бързи и дълбоки промени.
- (3) През 2006 г. Европейският парламент и Съветът на Европейския съюз приеха Препоръка относно ключовите компетентности за учене през целия живот. В тази препоръка държавите членки бяха приканени „да развият предоставянето на ключови компетентности за всички като част от своите стратегии за учене през целия живот, включително стратегиите за постигане на всеобща грамотност, и да

⁴⁷ COM(2017) 250, вж. бележка под линия 11.

⁴⁸ COM(2017) 673, вж. бележка под линия 6.

⁴⁹ Европейска комисия (2017 г.), Документ за размисъл относно социалното измерение на Европа, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_bg.pdf.

използват документа „Ключови компетентности за учене през целия живот — Европейска референтна рамка“⁵⁰. От приемането си досега тази препоръка бе основен референтен документ за развитието на ориентирано към компетентности образование, обучение и учене.

- (4) В наши дни изискванията по отношение на компетентностите се промениха, като повече работни дейности са автоматизирани, технологиите играят по-голяма роля във всички сфери на труда и живота, а предприемаческите, социалните и гражданските компетентности имат все по-голямо значение за осигуряването на устойчивост и способност за адаптиране към промените.
- (5) Същевременно международни проучвания, като например проучванията PISA⁵¹ и PIAAC⁵², показват, че делът на подрастващите и възрастните с недостатъчни основни умения е постоянно висок. През 2015 г. 20 % от учениците са имали сериозни трудности да развият задоволителни умения по четене, математика и природни науки⁵³. В някои държави до една трета от възрастните имат само най-ниска езикова и математическа грамотност⁵⁴. 44 % от населението на ЕС има слаби умения за работа с цифрови технологии, а 19 % — никакви умения в тази област⁵⁵.
- (6) Ето защо инвестирането в основните умения е по-важно от всякога. Висококачественото образование, включващо извънкласни дейности и широк подход към развиването на компетентности, води до по-високо ниво на придобити основни умения⁵⁶. Освен това в общество, което става все по-мобилно и все повече се цифровизира, е необходимо да се проучат нови начини за учене⁵⁷. Цифровите технологии влияят върху образованието, обучението и ученето чрез развитието на по-гъвкава учебна среда, адаптирана към нуждите на едно силно мобилно общество⁵⁸.
- (7) В Новата европейска програма за умения бе обявено преразглеждането на Препоръката от 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот, като бе признато, че инвестирането в уменията и компетентностите и в общо и осъвременено разбиране на ключовите компетентности е първа стъпка за насърчаване на образованието, обучението и неформалното учене в Европа⁵⁹.
- (8) В отговор на промените в обществото и в икономиката, за да бъдат отразени обсъжданията относно бъдещето на труда и вследствие на обществената консултация относно преразглеждането на Препоръката от 2006 г. относно ключовите компетентности е нужно както самата препоръка, така и Европейската референтна рамка за ключовите компетентности за учене през целия живот да бъдат преразгледани и актуализирани, като се отдели специално внимание на насърчаването на предприемаческото мислене.

⁵⁰ 2006/962/ЕО, вж. бележка под линия 13.

⁵¹ ОИСР, Програма за международно оценяване на учениците, <http://www.oecd.org/pisa/>.

⁵² ОИСР, Програма за международно оценяване на компетентностите на възрастните, <http://www.oecd.org/skills/piaac/>.

⁵³ ОИСР (2016 г.), Резултати от PISA — 2015 г., вж. бележка под линия 8.

⁵⁴ Европейска комисия (2016 г.), Обзор на образованието и обучението — 2016 г., вж. бележка под линия 9.

⁵⁵ Индекс на ключовите показатели в областта на цифровите технологии — 2017 г.

⁵⁶ ОИСР (2016 г.), Резултати от PISA — 2015 г., вж. бележка под линия 8.

⁵⁷ Европейска комисия (2017 г.), Документ за размисъл относно извличането на ползите от глобализацията, вж. бележка под линия 4.

⁵⁸ Съобщение на Комисията „Преосмисляне на образованието: инвестиране в умения за постигане на по-добри социално-икономически резултати (COM(2012) 669).

⁵⁹ COM(2016) 381, вж. бележка под линия 18.

- (9) Развиването на ключовите компетентности, тяхното валидиране и предоставянето на ориентирано към компетентности образование, обучение и учене следва да се подкрепят от установяване на добри практики за по-добро подпомагане на образователния персонал при изпълнението на неговите задачи и повишаването на квалификацията му, за актуализиране на методите и инструментите за оценяване и валидиране и за въвеждане на нови и иновационни форми на преподаване и учене⁶⁰. С оглед на това, стъпвайки на опита от последното десетилетие, настоящата препоръка следва да отговори на предизвикателствата при постигането на ориентирано към компетентности образование, обучение и учене.
- (10) Насърчаването на валидирането на компетентности ще даде на хората възможността да бъдат признати техните компетентности и те да получат пълна или, според случая, частична квалификация⁶¹. За тази цел могат да се използват съществуващите механизми за валидиране на неформалното и информалното учене, както и Европейската квалификационна рамка⁶², осигуряваща обща референтна рамка за съпоставяне на нивата на квалификации, в която са посочени компетентностите, изисквани за постигане на тези нива. Освен това оценяването има важна роля за структурирането на процесите на учене и за професионалното ориентиране, като помага на хората да усъвършенстват своите компетентности, включително във връзка с променящите се изисквания на пазара на труда⁶³.
- (11) Наборът от ключови компетентности, необходими за личностна реализация, пригодност за заетост и социално приобщаване, е определен не само с оглед на общественото и икономическото развитие, но и в резултат на различни инициативи, провеждани в Европа през последното десетилетие. Обърнато е специално внимание на подобряването на основните умения, инвестирането в изучаването на езици, подобряването на цифровите и предприемаческите компетентности, значението на общите ценности за функционирането на нашите общества и мотивирането на повече млади хора да започнат научна кариера. Тези аспекти следва да бъдат отразени в Референтната рамка.
- (12) Цел 4.7 от целите за устойчиво развитие подчертава необходимостта „да се гарантира, че всички учещи придобиват знанията и уменията, необходими за насърчаване на устойчивото развитие, включително (наред с другото) чрез преподаване на знания за устойчивото развитие и устойчив начин на живот, правата на човека, равенството между половете, насърчаване на култура на мир и ненасилие, глобално гражданство, разбиране и оценяване на културното многообразие и приноса на културата за устойчиво развитие“⁶⁴. Тази цел е отразена в преразглеждането на Референтната рамка.

⁶⁰ Съвместен доклад на Съвета и на Комисията за 2010 г. относно напредъка по изпълнението на работната програма „Образование и обучение 2010 г.“ (2010/C 117/01), вж. бележка под линия 32; Съвместен доклад за 2015 г. на Съвета и на Комисията относно прилагането на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“) (2015/C 417/04).

⁶¹ ОВ С 398/01, вж. бележка под линия 22.

⁶² ОВ С 189/15, вж. бележка под линия 23.

⁶³ Резолюция на Съвета от 28 май 2004 г. относно засилването на политиките, системите и практиките в сферата на професионалното ориентиране през целия живот, http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/104236.pdf. Резолюция на Съвета от 21 ноември 2008 г. „По-успешно включване на професионалното ориентиране в стратегиите за учене през целия живот“.

⁶⁴ Организация на обединените нации, резолюция, приета от Общото събрание на 25 септември 2015 г., „Да преобразим нашия свят: програма за устойчиво развитие до 2030 година“ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.

- (13) Общата европейска референтна рамка за езиците (CEFR)⁶⁵ допринася за изучаването на езици, което е все по-важно за съвременните общества, межкултурното разбирателство и сътрудничеството. Тази рамка спомага за определяне на основните елементи от компетентността и подпомага процеса на учене. Освен това тя дава основата за определянето на езиковите компетентности като цяло и е отразена при актуализирането на Референтната рамка.
- (14) Разработването на Рамката за цифрова компетентност⁶⁶ и на Рамката за предприемаческа компетентност⁶⁷ е ценен принос към подпомагането на развитието на компетентности. От своя страна Референтната рамка на Съвета на Европа за компетентности за демократична култура⁶⁸ представя широк набор от ценности, умения и нагласи за участие по подходящ начин в демократичните общества. Всички тези документи бяха надлежно взети предвид при актуализирането на Референтната рамка.
- (15) За да се мотивират повече млади хора да работят в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката, инициативи в цяла Европа започнаха да свързват по-тясно научното образование с хуманитарното образование и с други дисциплини посредством педагогически методи, основани на проучвания, и диалог с широк кръг обществени участници и промишлени отрасли⁶⁹. Въпреки че дефиницията на тези компетентности не се е променила много през годините, подкрепата за развиването на компетентности в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката става все по-важна и следва да бъде отразена в настоящата препоръка.
- (16) Значението на неформалното учене е видно от опита, придобит в рамките на работата с младежта, доброволния труд и масовия спорт. Неформалното учене играе важна роля в помощ на развиването на основни междуличностни, комуникативни и когнитивни умения, като критичното мислене, аналитичните способности, творчеството, уменията за решаване на проблеми и устойчивостта, които улесняват прехода на младите хора към зрелостта, активното гражданско участие и трудовия живот⁷⁰. Установяването на по-добро сътрудничество между различните учебни среди спомага за насърчаването на разнообразни учебни подходи и условия⁷¹.
- (17) За да се насърчи развиването на ключови компетентности в перспективата на ученето през целия живот, на всички равнища на образование, обучение и модели на учене следва да се осигури подкрепа посредством дейности, целящи: да се развият качествено образование и грижи в ранна детска възраст⁷², да се

⁶⁵ Обща европейска референтна рамка за езиците: учене, преподаване, оценяване (CEFR) <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>.

⁶⁶ Рамка за цифрова компетентност, вж. бележка под линия 30.

⁶⁷ Рамка за предприемаческа компетентност, вж. бележка под линия 31.

⁶⁸ Competences for democratic culture — Living together as equals in culturally diverse democratic societies (2016 г.), <https://rm.coe.int/16806ccc07>.

⁶⁹ Европейска комисия (2014 г.), Science education for responsible citizenship, вж. бележка под линия 38.

⁷⁰ Закljučения на Съвета относно ролята на работата с младежта за подпомагане на развитието на основни житейски умения у младите хора, които улесняват успешния им преход към зрелостта, активното гражданство и професионалния живот (22 май 2017 г.), <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9547-2017-INIT/bg/pdf>.

⁷¹ Закljučения на Съвета относно подобряване на междусекторното сътрудничество в областта на политиката за ефективното преодоляване на социално-икономическите предизвикателства пред младите хора (27 май 2015 г.), [2015/C 172/03](https://ec.europa.eu/education/policies/2015/05/2015/C-172-03).

⁷² Закljučения на Съвета относно ролята на образованието в ранна детска възраст и на началното образование за стимулиране на творчеството, иновациите и компетентностите в областта на цифровите технологии (27 май 2015 г.), [2015/C 172/05](https://ec.europa.eu/education/policies/2015/05/2015/C-172-05).

продължи подобряването на училищното образование и да се осигури отлично преподаване⁷³, да се предоставят механизми за повишаване на уменията на нискоквалифицираните възрастни⁷⁴, да се доразвият първоначалното и продължаващото професионално образование и обучение⁷⁵ и да се модернизира висшето образование⁷⁶.

- (18) Настоящата препоръка следва да обхване широк кръг образователни, обучителни и учебни среди, както формални, така и неформални, в перспективата на ученето през целия живот. Тя следва да има за цел да се постигне общо разбиране на компетентностите, което може да улесни прехода и сътрудничеството между тези различни учебни среди. В нея се определят добри практики, които могат да отговорят на нуждите на образователния персонал — учители, обучаващи лица, специалисти, подготвящи учители, ръководители на образователни заведения и заведения за обучение, служители, отговарящи за обучението на свои колеги, изследователи и университетски преподаватели, специалисти, работещи с младежи, преподаватели на възрастни, както и работодатели и заинтересовани страни на пазара на труда. Препоръката е насочена също и към институциите и организациите (включително социалните партньори и организациите на гражданското общество), които насочват и подпомагат хората при подобряването на компетентностите им от ранна възраст и през целия им живот.
- (19) Настоящата препоръка е в пълно съответствие с принципите на субсидиарност и на пропорционалност,

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ПРЕПОРЪКА

Държавите членки следва:

1. да подкрепят правото на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот и да осигуряват възможности за всички да развиват ключови компетентности, като използват в пълна степен документа „Ключови компетентности за учене през целия живот — Европейска референтна рамка“, съдържащ се в приложението, и
 - 1.1. да подобрят развиването на ключови компетентности от ранна възраст, за всички хора, като част от националните стратегии за учене през целия живот;
 - 1.2. да подпомагат младите и възрастните хора, които са в неблагоприятно положение или имат специални потребности, да реализират своя потенциал.
2. да подпомагат развиването на ключови компетентности, като обръщат специално внимание на:
 - 2.1. повишаването на нивото на владене на основни умения (езикова и математическа грамотност и основни цифрови умения) като основа за по-нататъшно учене и участие в обществото;

⁷³ COM(2017) 248, вж. бележка под линия 20.

⁷⁴ Препоръка на Съвета от 19 декември 2016 г. относно повишаване на уменията: нови възможности за възрастните, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016H1224(01)).

⁷⁵ OB 2015/C 417/04, приложение II.

⁷⁶ COM(2017) 247, вж. бележка под линия 21.

- 2.2. насърчаването на придобиването на компетентности в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката и предприемането на мерки за мотивиране на повече млади хора да работят в тази област;
- 2.3. повишаването и подобряването на нивото на цифровите компетентности на всички етапи на образованието и обучението и сред всички слоеве на населението;
- 2.4. насърчаването на предприемаческата компетентност, творчеството и инициативността, особено сред младите хора, включително чрез съдействие за това младите учащи се да използват поне една възможност в основното или средното образование за придобиване на практически опит в областта на предприемачеството;
- 2.5. повишаването на нивото на езиковите компетентности и насърчаването на учащите се да изучават различни езици, които са важни за тяхната трудова и жизнена ситуация.
3. да улесняват придобиването на ключови компетентности, като прилагат добрите практики в помощ на развиването на ключовите компетентности, изложени в приложението, по-специално чрез:
 - 3.1. насърчаване на разнообразни учебни подходи и условия, включително на подходящото използване на цифрови технологии, в образователните, обучителните и учебните среди;
 - 3.2. осигуряване на подкрепа за образователния персонал във връзка с ориентираното към компетентности учене през целия живот в образователните, обучителните и учебните среди;
 - 3.3. подпомагане и по-нататъшно разработване на оценяването и валидирането на ключови компетентности;
 - 3.4. задълбочаване на сътрудничеството между образователните, обучителните и учебните среди на всички равнища и в различни области, така че да се подобрят приемствеността при развиването на компетентности от учащите се и разработването на иновационни подходи за учене;
 - 3.5. подобряване на средствата, ресурсите и ориентирането в образованието, обучението, заетостта и други учебни среди, така че да се помага на хората да управляват своето учене през целия живот;
4. да интегрират в образованието, обучението и ученето амбициите на определените от ООН цели за устойчиво развитие;
5. да докладват за опита и напредъка си в насърчаването на ключовите компетентности във всички сектори на образованието и обучението, включително неформалното учене.

ПРИВЕТСТВА ФАКТА, ЧЕ КОМИСИЯТА:

6. подпомага изпълнението на Препоръката и използването на Европейската референтна рамка, като съдейства за това държавите членки да се учат взаимно една от друга и разработва в сътрудничество с тях референтни материали и инструменти, като например:

- 6.1. рамки за конкретни компетентности, улесняващи развиването и оценяването на компетентностите⁷⁷;
- 6.2. основани на факти ръководни материали относно нови форми на учене и подкрепящи подходи;
- 6.3. помощни инструменти за образователния персонал и за останалите заинтересовани страни, като масови отворени онлайн курсове, инструменти за самооценка⁷⁸ и мрежи, включително мрежата eTwinning и Електронната платформа за учене на възрастни в Европа (EPALE);
- 6.4. подходи към оценяването и валидирането на ключови компетентности, разработени въз основа на предходната работа в контекста на стратегическата рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и обучението („Образование и обучение 2020“)⁷⁹;
7. подкрепя инициативи за по-нататъшно развитие и насърчаване на образованието за устойчиво развитие във връзка с цел 4 на ООН за устойчиво развитие — приобщаващо и справедливо качествено образование и възможности за учене през целия живот за всички⁸⁰;
8. обмисля възможността да разработи информационно табло за предоставянето на ориентирано към компетентности образование, обучение и учене и за развиването на компетентности в Съюза.

Настоящата препоръка заменя Препоръката на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно ключовите компетентности за учене през целия живот.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Съвета
Председател

⁷⁷ Въз основа на опита и експертните знания, придобити при създаването на Общата европейска референтна рамка за езиките, Рамката за цифрова компетентност и Рамката за предприемаческа компетентност.

⁷⁸ Например Рамката за цифрова компетентност, вж. бележка под линия 30.

⁷⁹ Работен документ на службите на Комисията: Assessment of Key Competences in initial education and training: Policy Guidance, SWD (2012) 371.

⁸⁰ Цел 4 на ООН за устойчиво развитие, вж. бележка под линия 14.